

MAŁY MOCARZ: NOWA ZELANDIA JAKO PRZYKŁAD ROLI MIĘDZYNARODOWEJ OSIĄGNIĘTEJ DOBĄ REPUTACJĄ*

LITTLE STRONGMAN: NEW ZEALAND AS AN EXAMPLE
OF THE INTERNATIONAL ROLE GAINED
BY THE GOOD REPUTATION

*Lucyna Czechowska***

— ABSTRAKT —

Artykuł skoncentrowany jest wokół analizy fenomenu roli międzynarodowej, jaką osiągnęła we współczesnej Azji Wschodniej Nowa Zelandia. Opierając się na modelu PIPP, oszacowuję poszczególne elementy składające się na rolę międzynarodową (potęgę, wpływ, obecność i działalność międzynarodową) wszystkich Partnerów Dialogowych ASEAN – centralnej organizacji regionalnej w tej części świata. Następnie przy pomocy analizy strategicznych narracji weryfikuję hipotezę upatrującą przyczynę sukcesu Nowej Zelandii w jej niezmiennej od dekad dobrej reputacji.

Słowa kluczowe: rola międzynarodowa, Model PIPP, analiza strategicznych narracji, Nowa Zelandia, reputacja

— ABSTRACT —

The article is focused on the analysis of the phenomenon of international role gained by New Zealand in contemporary East Asia. Using the PIPP model, I estimated each element of the international role (power, influence, presence, and performance) of all Dialogue Partners of ASEAN – the central regional organization in this part of the world. Then, with the help of strategic narratives analysis, I verified the hypothesis perceiving the reason for the success of New Zealand in its unchanged for decades good reputation.

Keywords: international role, PIPP model, strategic narratives analysis, New Zealand, reputation

* Niniejszy artykuł powstał w ramach projektu „Model idealny partnerstwa strategicznego pomiędzy państwem a organizacją międzynarodową”. Został on sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr UMO-2013/11/D/HS5/01260 (“SONATA 6”).

** Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych.

CENTRALNA POZYCJA ASEAN WE WSPÓŁCZESNEJ
AZJI WSCHODNIEJ

Kiedy w 1967 roku Filipiny, Indonezja, Malezja, Singapur i Tajlandia powołały do życia Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej nic nie wskazywało na to, że kilka dekad później ASEAN stanie się centrum regionalnej architektury dla całej Azji Wschodniej. Krótki żywot oraz nikle osiągnięcia poprzedzających go struktur, takich jak: „SEATO, Association of Southeast Asia, MAPHILINDO oraz Asia and Pacific Council” (Capie, 2015, s. 3), nie przemawiały na korzyść regionalnej integracji. Powołana przede wszystkim dla katalizowania napięć pomiędzy członkami założycielami, realizacji ich priorytetów rozwojowych oraz zachowania autonomii regionu organizacja zdołała odizolować się od zimnowojennej konfrontacji toczącej się w jej bezpośrednim sąsiedztwie i przetrwać próbę czasu (Pongsudhirak, 2015). Stowarzyszenie skutecznie przewyciężyło wytworzone wówczas podziały, obejmując współcześnie praktycznie cały obszar Azji Południowo-Wschodniej (pozostający poza ASEAN Timor Wschodni prowadzi obecnie negocjacje akcesyjne), uchodząc w mniemaniu większości polityków i badaczy za jej synonim. Przy pomocy sieci relacji bilateralnych i struktur wielostronnych (przede wszystkim EAS) stało się ono centrum szerszego regionu Azji Wschodniej, umiejętnie zbierając przy jednym stole potęgę Azji Północnej (Chiny, Japonię, Koreę Pd) i Południowej (Indie), a nawet mocarstwa zewnętrzne (USA, Australię, Rosję), którym w innych okolicznościach trudno byłoby współpracować (Wah, 2007).

Najważniejszymi elementami architektury regionalnej skupionej wokół Stowarzyszenia są powołane: w 1994 roku Regionalne Forum ASEAN (*ASEAN Regional Forum*, ARF), w 1997 roku ASEAN Plus Trzy (*ASEAN Plus Three*, APT), w 2005 roku Szczyt Azji Wschodniej (*East Asia Summit*, EAS), w 2010 roku Spotkania Ministrów Obrony ASEAN Plus (*ASEAN Defense Ministers Meeting Plus*, ADMM+) oraz Forum Morskie ASEAN (*ASEAN Maritime Forum*, AMF), w 2012 Rozszerzone Forum Morskie ASEAN (*Expanded ASEAN Maritime Forum*, EAMF). Z początkiem roku 2016 Stowarzyszenie posiadało dziesięciu pełnych Partnerów Dialogowych (*Dialogue Partners*), spośród których siedmiu łączyło z ASEAN Partnerstwo Strategiczne (*Strategic Partnership*): Chiny od 2003 roku, Koreę Południową od 2010 roku, Japonię od 2011 roku, Indie od 2012 roku, Australię od 2014 roku oraz od roku 2015 Stany Zjednoczone i Nową Zelandię. Dwa kolejne państwa wiązało ze Stowarzyszeniem Partnerstwo Wzmocnione (*Enhanced Partnership*): Unię Europejską od 2007 roku (w roku 2014 zapadła decyzja o podjęciu starań na rzecz podniesienia go do rangi partnerstwa strategicznego) oraz od

2009 roku Kanadę. Z kolei ASEAN i Federację Rosyjską, począwszy od 2005 roku, łączyło Partnerstwo Progresywne i Wszechmocne (*Progressive and Comprehensive Partnership*), niemniej w ramach przygotowań do rocznicowego szczytu, który odbędzie się w 2016 roku, trwa obecnie przegląd wzajemnych relacji, które mogą ulec wzmocnieniu (ASEAN Secretariat, 2016).

Obecność w gronie regionalnych i globalnych potęg państwa tak małego i geograficznie odizolowanego jak Nowa Zelandia, która nie tylko od 40 lat korzysta ze statusu Partnera Dialogowego, ale właśnie podwyższyła rangę swojej relacji ze Stowarzyszeniem do partnerstwa strategicznego (czym nie mogą się pochwalić tak wpływowi aktorzy jak UE, Rosja czy Kanada), rodzi pytanie, jakie czynniki stoją za decyzją ASEAN.

MODEL PIPP – SPOSÓB OKREŚLANIA MIĘDZYNARODOWEJ ROLI AKTORÓW

Zaproponowany przez Andriya Tyushkę (2015) analityczny model szacowania międzynarodowej roli aktorów zaprojektowany został z myślą o dwóch głównych typach uczestników stosunków międzynarodowych – państwach i międzyrządowych organizacjach międzynarodowych – w procesie podejmowania decyzji odnośnie rozpoczęcia strategicznej współpracy. Jako taki idealnie nadaje się do określenia roli odgrywanej przez Nową Zelandię na tle pozostałych Partnerów Dialogowych ASEAN. Na model PIPP składają się cztery elementy roli międzynarodowej ujęte w konceptach: potęgi (*power*), wpływu (*influence*), obecności (*presence*) oraz działalności międzynarodowej (*performance*). Ich konceptualizację wraz z operacjonalizacją i wskazówkami pomiarowymi przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Model PIPP – analityczny model koncepcji roli międzynarodowej

PIPP metryka	Konceptualizacja	Operacjonalizacja i sposób pomiaru	
Potęga (Power)	<i>Szczególna relacja wpływów, generowanych ze zdolności (ability) do zmiany zachowania innych oraz możliwości (capability) utrzymania własnego sposobu działania [Siła = korelacja możliwość oparcia się wpływom vs zdolność wywierania wpływu]</i>	Poziomy siły zademonstrowane przez aktora: a) globalna potęga [w przypadku organizacji ważny jest również ich ponadnarodowy lub międzynarodowy charakter]; b) większa potęga regionalna; c) mniejsza potęga regionalna	w każdej konfiguracji nie dotyczy

PIPP metryka	Konceptualizacja	Operacjonalizacja i sposób pomiaru			
Wpływ (Influence)	<i>Normatywne lub materialne środki przewagi [= możliwość oparcia się wpływom]</i>	Jeden z istniejących indeksów wpływu lub odrębny zestaw wskaźników, obejmujący: 1) zasoby ludzkie lub wielkość populacji [dla organizacji zagregowaną liczbę ludności państw członkowskich]; 2) wielkość terytorium państwowego [dla organizacji zasięg terytorialnej jurysdykcji]; 3) siłę gospodarczą lub poziom bogactwa [PKB]; 4) technologię i trendy rozwojowe; 5) indeks handlowy; 6) siłę militarną			w każdej konfiguracji nie dotyczy
Obecność (Presence)	<i>Widoczność i możliwość wykorzystania czynników/ uwarunkowań (geograficznych lub przedmiotowych), które mogą być zarówno wynikiem celowego zewnętrznego działania, jak niezamierzoną konsekwencją krajowych procesów decyzyjnych</i>	+ ^a	+	+	-
Działalność międzynarodowa (Performance)	<i>Proces i rezultat wykonywania uprawnień i prowadzenia praktyk międzynarodowych</i> Podstawowe elementy działalności międzynarodowej: <i>znaczenie (relevance)</i> [= ocena/ percepcja jako strategiczny aktor]; <i>skuteczność (effectiveness)</i> [= osiągnięcie celu]; <i>kondycja finansowa (financial/ resource viability)</i> [= zdolność aktora do zebrania/ przeznaczenia wymaganych środków]; <i>efektywność (efficiency)</i> [= stosunek między osiągniętymi wynikami i poniesionymi kosztami]	Działalność może być: a) <i>zadowolająca</i> lub <i>pomyślna</i> , przy kombinacji pozytywnej wartości pierwszej grupy wskaźników oraz negatywnej drugiej (RE+FE-) lub pozytywnej wartości obu grup (RE+FE+); b) negatywna wartość pierwszej grupy wskaźników skutkuje <i>niewystarczającą</i> lub <i>bezowocną</i> działalnością międzynarodową w każdej możliwej kombinacji z drugą grupą wskaźników (RE-FE+ lub RE-FE-)			
MIĘDZYNARODOWA ROLA aktora		Kluczowy aktor strategiczny	Średni lub silny aktor strategiczny	Słaby aktor strategiczny	Poza zasięgiem selekcji

Adnotacja. Tłumaczenie własne na podstawie (Tyushka, w druku).

^a **Znak plus („+”)** wskazuje, że warunek musi być spełniony – aktor *musi* być obecny geograficznie lub przedmiotowo (istnieje powiązanie w zagadnieniu lub obszarze polityki) dla jego ogólnego oszacowania „rol”. Nieobecność w obu aspektach prowadzi do wykluczenia aktora z procesu selekcji *potencjalnych* partnerów strategicznych, z tego powodu w zasadzie nieistotne jest, jak dużo potęgę lub wpływu posiada lub jak prowadzi swoją międzynarodową działalność – jego rola w danym przypadku („-”) nie jest brana pod uwagę („nie dotyczy”).

Z kolei tabela 2 prezentuje zastosowanie modelu PIPP w przypadku potencjalnych i faktycznych partnerów strategicznych ASEAN. Jak pokazują zgromadzone w niej dane, Nowa Zelandia wyraźnie odstaje od pozostałych podmiotów pod względem statusu potęgi (jedyne aktywności o statusie mniejszej regionalnej potęgi) oraz większości składowych wpływu: wielkości populacji i terytorium (mniejsze terytorium posiada tylko Korea Południowa), PKB, wartości eksportu technologii, wydatków militarnych (nieco mniejszy udział procentowy w budżecie kwestie wojskowe uzyskały w roku 2014 tylko w Kanadzie i Japonii). Tylko pod względem wzrostu gospodarczego przewyższa większość przywołanych podmiotów, w tym wszystkich zachodnich (wyższy wzrost zanotowały w 2014 roku tylko Korea Płd., Chiny i Indie). Nieco inaczej sytuacja wygląda w przypadku obecności. Choć według indeksu globalnej obecności Nowa Zelandia osiągnęła ponownie najniższy wynik z punktu widzenia ASEAN, to posiada przewagę nad jeszcze bardziej odległymi geograficznie: Kanadą, USA, UE i Rosją. Ciekawie prezentują się także dane odnośnie działalności międzynarodowej. Pod kątem znaczenia NZ znów zdecydowanie odstaje od pozostałych Partnerów Dialogowych, jednak pod względem skuteczności, podobnie jak Chiny, Australia i Rosja, może się poszczycić najwyższą notą.

Tabela 2. Porównanie składowych ról międzynarodowej partnerów dialogowych ASEAN

Składowa	Wskaźnik	Australia	Chiny	UE	Indie	Japonia
Potęga	Poziom potęgia	maRAS	GAS	GAIO-supra	maRAS	maRAS
Wpływ	Wielkość populacji ^b	23490736	1364270000	513949445	1295291543	127131800
	Wielkość terytorium ^c	7741220	9596960	4324782	3287263	377915
	PKB ^d	1454675	10354832	18270000	2048517	4601461
	Procent światowego PKB ^e	1,87	13,30	23,47	2,63	5,91
	Wzrost gospodarczy ^f	2,47	7,35	1,4	7,42	- 0,10
	Eksport wysokiej technologii ^g	4565	560058	Bd.	16693	105076
	Wydatki militarne ^h	25411	216371	Bd.	49968	45776
	Wydatki militarne w PKB ⁱ	1,8	2,06	1,65	2,4	1,0
	Indeks międzynarodowego wpływu ^j	24/0,79	2/3,93	Bd.	8/2,28	3/3,25

Składowa	Wskaźnik	Australia	Chiny	UE	Indie	Japonia
Potęga	Poziom potęgą	maRAS	GAS	GAIO-supra	maRAS	maRAS
Obecność	Geograficzna ^k	+	+	-	+	+
	Przedmiotowa ^l	+	+	+	+	+
	Globalna obecność: ^m	13/155,63	4/363,50	0/1214,87	17/130,60	7/257,69
	militarna ⁿ	228,34	57,01	214,05	34,58	46,99
	ekonomiczna ⁿ	13,08	603,88	1433,11	237,60	280,23
	miękką ⁿ	145,15	271,54	1382,69	75,60	312,35
Dzia- łal- ność	Znaczenie ^o	1996	8704	1743	1312	1897
	Skuteczność ^p	3	3	2	2	2
Element	Wskaźnik	Kanada	Korea Pd.	Nowa Zelandia	Rosja	USA
Potęga	Poziom potęgi ^a	maRAS	maRAS	miRAS	GAS	GAS
Wpływ	Wielkość populacji ^b	35540419	50423955	4509700	143819569	318857056
	Wielkość terytorium ^c	9984670	99720	267710	17098242	9833517
	PKB ^d	1785387	1410383	197500	1860598	17419000
	Procent światowego PKB ^e	2,29	1,81	0,25	2,39	22,38
	Wzrost gospodarczy ^f	2,53	3,31	3,3	0,64	2,39
	Eksport wysokiej technologii ^g	29137	130460	723	8656	147833
	Wydatki militarne ^h	17452	36677	2409	84462	609914
	Wydatki militarne w PKB ⁱ	1,0	2,6	1,2	4,5	3,5
	Międzynarodowyw- pływ ^j	11/1,5	16/1,02	63/0,21	7/2,60	1/10,00
Obecność	Geograficzna ^k	-	+	+	-	-
	Przedmiotowa ^l	+	+	+	+	+
	Globalna obecność: ^m	9/205,42	15/142,36	55/24,78	6/294,97	1/1099,63
	militarna ⁿ	15,89	25,84	1,09	137,79	770,10
	ekonomiczna ⁿ	314,77	218,66	30,65	470,49	1210,76
	miękką ⁿ	181,01	199,86	28,16	204,65	1122,45
Dzia- łal- ność	Znaczenie ^o	1321	1065	582	1040	11901
	Skuteczność ^p	2	2	3	3	2

Adnotacja. Kompilacja własna na podstawie danych zebranych przez członków Strategic Partnership Group: Lucynę Czechowską, Andriya Tyuskę, Agatę Domachowską, Karolinę Gawron-Tabor, Piotra Piętę oraz Bartosza Płotkę w toku realizacji projektu pt. *Model idealny partnerstwa strategicznego pomiędzy państwem a organizacją międzynarodową.*

^a Rangi wyznaczone w toku analizy jakościowej: GAS – globalny/potencjalnie globalny aktor, GAIO-*supra* – Globalny ponadnarodowy strategiczny aktor, maRAS – większy regionalny aktor, miRAS – mniejszy regionalny aktor. ^b Dane za rok 2014 na podstawie (World Bank, 2016a), w przypadku UE dane za rok 2015 na podstawie (CIA, 2016). ^c Dane w kilometrach kwadratowych na podstawie (CIA, 2016). ^d Dane w cenach bieżących w milionach amerykańskich dolarów za rok 2014 na podstawie (World Bank, 2015), w przypadku Nowej Zelandii i UE na podstawie (CIA, 2016). ^e Dane w procentach za rok 2014 na podstawie (World Bank, 2015), w przypadku Nowej Zelandii i UE na podstawie (CIA, 2016). ^f Dane w procentach za rok 2014 na podstawie (World Bank, 2016b), w przypadku Nowej Zelandii i UE na podstawie (CIA, 2016). ^g Dane w cenach bieżących w milionach amerykańskich dolarów za rok 2013 na podstawie (World Bank, 2016c). ^h Dane w cenach bieżących w milionach amerykańskich dolarów za rok 2014 na podstawie (Stockholm International Peace Research Institute, 2015). ⁱ Dane w procentach za rok 2014 na podstawie (Stockholm International Peace Research Institute, 2015), w przypadku UE dane za rok 2012 na podstawie (CIA, 2016). ^j Indeks potencjalnego międzynarodowego wpływu; **pozycja rankingowa w skali świata**/osiągnięty wynik na podstawie (Melville, 2009). ^k Obecność w kontekście geopolitycznym wyznaczona w toku analizy jakościowej, gdzie „+” oznacza ten sam lub sąsiadujący region. ^l Obecność przedmiotowa wyznaczona w toku analizy jakościowej, gdzie „+” oznacza wystąpienie obecności dyplomatycznej, ekonomicznej, militarnej lub społeczno-kulturalnej na terytorium potencjalnego partnera strategicznego. ^m Indeks Globalnej Obecności za rok 2014; **pozycja rankingowa w skali świata**/osiągnięty wynik na podstawie (Elcano Real Instituto, 2016). ⁿ Wyniki osiągnięte w poszczególnych składowych Globalnej Obecności za rok 2014 na podstawie (Elcano Real Instituto, 2016). ^o Ilość wystąpień w wyszukiwarce Web of Science dla hasła „strategic” w połączeniu z anglojęzyczną wersją nazwy danego podmiotu. W przypadku, gdy dany aktor figuruje w literaturze naukowej pod kilkoma nazwami (np. USA, U.S., United States), w tabeli podano tylko jeden (najwyższy) osiągnięty wynik. ^p Rangi wyznaczone w toku analizy jakościowej: 1 – niski poziom skuteczności, 2 – umiarkowany poziom skuteczności, 3 – wysoki poziom skuteczności.

Z powyższej tabeli Nowa Zelandia wyłania się jako podmiot zdecydowanie słabszy niż pozostali Partnerzy Dialogowi ASEAN. Tym bardziej zaskakujące jest, że NZ nie tylko jest jednym z państw najdłużej utrzymujących ustrukturyzowany dialog ze Stowarzyszeniem, ale także znalazła się w grupie jego Partnerów Strategicznych. Czemu ta mała i odległa geograficznie zachodnia demokracja zawdzięcza tak wyjątkową pozycję w stosunkach z ASEAN, że zapewniono jej miejsce pomiędzy regionalnymi i globalnymi potęgami? Czy da się ten fenomen wytłumaczyć wysokimi oceanami jej międzynarodowej skuteczności, czy też inne aspekty działalności na arenie międzynarodowej mają tu także znaczenie? W dalszej części artykułu przeprowadzę analizę reputacji, jaką cieszy się Nowa Zelandia, aby móc rozstrzygnąć jej udział w odgrywaniu przez NZ bezsprzecznie ważniejszej roli w Azji Wschodniej niżby wskazywałyby na to jej potęga i wpływ. Do tego celu posłużę się analizą strategicznych narracji (*strategic narratives analysis*) – techniką pozwalającą na rekonstrukcję treści i metod budowania wizerunku przez aktorów sceny międzynarodowej.

NARRACJA STRATEGICZNA NOWEJ ZELANDII

Narracja strategiczna rozumiana jest w niniejszej pracy zgodnie z ujęciem Lawrence'a Freedmana, który jako pierwszy posłużył się tym terminem w naukowo uzasadniony sposób, wskazując ją jako nietypową, acz skuteczną broń, właściwą dla asymetrycznych wojen: „Idea narracji (...) otwiera kolejną możliwość militarnych operacji. Zamiast nastawienia na eliminację aktywów wroga, mogą być zmuszone skupić się na podważaniu tych narracji, na których wróg opiera swoją atrakcyjność i które pobudzają oraz kierują jego aktywistów” (2006, s. 26). Taka definicja sytuuje omawiane pojęcie w ścisłej łączności z klasycznie rozumianą strategią. Narracje są strategiczne, ponieważ nie pojawiają się spontanicznie, ale są z rozmysłem skonstruowane lub/i wzmocnione przy użyciu wcześniej obecnych idei, po to aby ustrukturyzować reakcje pozostałych aktorów sceny międzynarodowej wobec rozgrywających się na niej wydarzeń (Freedman, 2006). W tym samym duchu utrzymane są publikacje brytyjsko-amerykańskiego zespołu badaczy tworzonego przez Alistera Miskimmona, Bena O'Loughlina i Laurę Roselle, który serią tekstów z lat 2013–2014 wniósł niezaprzeczalny wkład w rozwój tego konceptu na gruncie nauk o polityce. Wedle ich zdania „narracja strategiczna jest *soft power* w 21 wieku” (Roselle, Miskimmon, O'Loughlin, 2014, s. 71). Biorąc za punkt wyjścia ukute przez Josepha Nye'a (1990) pojęcie miękkiej potęgi, budowanej w oparciu o właściwe dla nowych realiów systemu międzynarodowego metody wywierania wpływu, badacze kwalifikują narrację strategiczną jako konwencjonalny instrument władzy w stosunkach międzynarodowych.

Narracje strategiczne są przedstawieniem sekwencji zdarzeń i tożsamości, komunikacyjnym narzędziem, poprzez które podmioty polityczne – zwykle elity – próbują nadać określone znaczenie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości, w celu osiągnięcia politycznych celów. W decydujący sposób narracje strategiczne integrują interesy i cele – artykułują stany końcowe i sugerują, jak się tam dostać (Miskimmon, O'Loughlin, Roselle, 2013, s. 5).

Jak podkreśla Freedman: „pomyślna narracja powiąże pewne zdarzenia, wyplątując inne, rozróżni dobre wieści od złych wiadomości oraz wyjaśni, kto wygrywa, a kto traci” (2006, s. 23), dając jej autorom nieocenioną przewagę w oddziaływaniu na zachowania innych. Jako taka nie jest jednak łatwa do wykreowania – wymaga czasu, umiejętnie zainwestowanych nakładów oraz uwzględnienia zarówno kontekstu krajowego, jak i międzynarodowego (w tym środowiska komunikacyjnego). Opowieści snute przez najważniejszych aktorów

nieustannie ścierają się ze sobą i niekiedy zostają zdemaskowane przez nowe informacje lub wydarzenia (De Graaf, Dimitriu, Ringsmose, 2015).

Rekonstruowanie tak rozumianych narracji możliwe jest dzięki technice badawczej, wedle której ujawnienie prezentowanej przez dany podmiot opowieści opiera się w równym stopniu na jego słowach i czynach. Analiza strategicznych narracji dotyka czterech elementów, które konstytuują każdą narrację: aktorów, sceny/przestrzeni, w której rozgrywa się akcja, centralnego konfliktu lub działania oraz sugerowanego rozwiązania (Roselle, Miskimmon, O'Loughlin, 2014). W toku badania ustalić należy nie tylko treść przekazu i autoprezentację jego nadawcy (jego tożsamość, przyjęte miejsce na arenie międzynarodowej, głównych adwersarzy), ale także, rodzaj opowieści (np. uzasadniająca podjęte decyzje, wymagająca dalszych działań itp.) oraz w jaki sposób (użyte metafory, symbole, analogie, obrazy, historie itp.) i w jakim celu została ona skonstruowana. Niekiedy istotne będzie także jak długo/od kiedy dana narracja jest prowadzona, jak wielu aktorów ją podziela oraz jakie są jej źródła. Wynikiem tak przeprowadzonej analizy powinna być zawsze pełna opowieść, uzupełniająca obraz budowany oficjalnymi i nieformalnymi kanałami przez zainteresowany podmiot interpretacją badacza, bazującą na działaniach danego aktora (w tym tych, które wolałby on pozostawić w cieniu) oraz ich odbiorze u pozostałych zainteresowanych stron.

Roselle, Miskimmon i O'Loughlin wyróżniają trzy typy/poziomy narracji strategicznych. Narracje dotyczące systemu międzynarodowego (*International system narratives*) opisują naturę struktury stosunków międzynarodowych, wskazując, kim są główni gracze i jak funkcjonuje kreowany przez nich świat. Narracje dotyczące aktora/narodowe narracje (*Actor/national narratives*) prezentują historię, wartości oraz cele podmiotu. Z kolei narracje dotyczące kwestii/zagadnienia (*Issue narratives*) skoncentrowane są na kształtowaniu konkretnej domeny, w jakiej toczona jest polityczna dyskusja po to, aby wyjaśnić, dlaczego dana akcja/polityka jest potrzebna i pożądana oraz jakimi metodami będzie wdrożona lub prowadzona (2013; 2014). W niniejszym artykule skupię się na narodowej narracji Nowej Zelandii. Choć literatura przedmiotu wyróżnia zarówno narracje globalne, jak i regionalne oraz subregionalne (Kivimäki, 2009), w przypadku NZ opowieść snuta na potrzeby Azji Wschodniej nie odbiega od jej bardziej generalnej autoprezentacji. W pierwszej kolejności zrekonstruuję jej autoprezentację na podstawie najważniejszych dokumentów demonstrujących cele polityki zagranicznej Nowej Zelandii – *Statements of Intent* z lat 2010–2014. Następnie zaś zestawię wyłoniony w ten sposób obraz z jej działaniami na arenie

międzynarodowej na przestrzeni ostatnich 25 lat oraz opiniami elit Azji Południowo-Wschodniej.

W unilateralnych manifestach politycznych Nowa Zelandia przedstawia siebie konsekwentnie jako „dobrego i wpływowego globalnego obywatela” (Ministry of Foreign Affairs and Trade, 2014, s. 11 i 16) oraz „partnera godnego zaufania” (Ministry of Foreign Affairs and Trade, 2010, s. 24). Swoją międzynarodową pozycję zamierza budować na trzech głównych elementach. Po pierwsze, „poprzez reputację zbudowaną na efektywnej i ukierunkowanej pomocy rozwojowej” (Ministry of Foreign Affairs and Trade, 2013, s. 6), w której regularnie zwiększane nakłady finansowe łączą się z partnerskim stosunkiem zarówno wobec odbiorców, jak i pozostałych dawców pomocy. Dzięki tak ustawionym priorytetom Nowa Zelandia chce nie tylko wywiązać się ze swojej części zobowiązania, ale także „odgrywać rolę światowego lidera w dziedzinie spójności polityki na rzecz rozwoju” (Ministry of Foreign Affairs and Trade, 2012, s. 17) i pogłębiać relacje dwustronne, szczególnie z państwami wyspiarskimi na Pacyfiku. Mając świadomość tego, że dysponuje ograniczonymi zasobami, NZ pragnie wzmocnić swój globalny wpływ, w drugiej kolejności poprzez sieć bilateralnych partnerstw z kluczowymi państwami i regionami współczesnego świata. Swoje tradycyjne kontakty z Zachodem (głównie Commonwealthem), którego częścią się czuje, w ostatniej dekadzie intensywnie uzupełnia relacjami ze wschodzącymi potęgami, zwłaszcza zlokalizowanymi w Azji Wschodniej. Trzecim aspektem, w którym Nowa Zelandia prezentuje się w roli odpowiedzialnego członka społeczności międzynarodowej, jest konsekwentne opowiadanie się za multilateralizmem (zarówno w kwestiach politycznych i bezpieczeństwa, jak i gospodarczych i finansowych) oraz przestrzeganiem prawa międzynarodowego. Wielokrotnie w swoich strategicznych dokumentach NZ zapowiada działanie na rzecz wzmocnienia systemu międzynarodowego opartego na normach, wierząc, że tylko w ten sposób interesy małych państw mogą być chronione i rozwijane (Ministry of Foreign Affairs and Trade, 2012). W konsekwencji za najważniejsze gremium międzynarodowe zdolne odpowiadać na globalne wyzwania uznaje ONZ oraz WTO, zaś w kontekście regionalnym: mechanizmy skupione wokół ASEAN. Chcąc wzmocnić w tych strukturach swój głos, powołuje się na swoje doświadczenie i ekspertyzę, które mogą być wykorzystane w zagadnieniach takich jak: zarządzanie w kłeskach naturalnych, rolnictwo i rybołówstwo, energia oraz zmiany klimatu (Ministry of Foreign Affairs and Trade, 2014). O spójności zbudowanego tak wizerunku świadczy nie tylko brak wewnętrznych sprzeczności, ale także ciągłość w czasie. Jedyne odstępstwo w deklarowanych celach

można zauważyć w kontekście polityki antynuklearnej. Zapoczątkowana w 1984 roku bezkompromisowa postawa wobec zarówno pokojowego, jak i militarne go wykorzystania energii jądrowej (Buchanan, 2010), wskutek niedawnego ożywienia kontaktów z USA, od roku 2012 została zdecydowanie złagodzona (O'Brien, 2013).

Analiza zachowań, jakie na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza zaprezentowała Nowa Zelandia, w przeważającej większości wypadków potwierdza głoszone przez nią deklaracje. Przez prawie 20 lat od tzn. Szczytu dla Ziemi w Rio, dzięki wiarygodnej krajowej polityce klimatycznej nowozelandzcy politycy odgrywali rolę mediatorów w globalnych negocjacjach klimatycznych (O'Brien, 2013), przyczyniając się do obniżenia emisji poprzez znaczący „wkład w budowę międzynarodowego reżimu” (Sato, 2011, s. 2). Opinia „uczciwego brokera” (Buchanan, 2010, s. 273) umożliwiła NZ także odegranie konstruktywnej roli w ramach rozmów z Koreą Północną odnośnie jej nuklearnego programu. O estymie, którą darzy się system Narodów Zjednoczonych, świadczy energiczna kampania na rzecz zasiadania w Radzie Bezpieczeństwa, która dwukrotnie zakończyła się sukcesem (w latach 1993–1994 oraz 2015–2016). W trosce o opieranie działań społeczności międzynarodowej na głosie jak największej ilości podmiotów w 2009 Nowa Zelandia dołączyła także do Grupy Globalnego Zarządzania (*Global Governance Group*, 3G Group) – klubu średnich i małych państw, dążących do konstruktywnego uregulowania relacji G20 z rządami spoza jej grona oraz Sekretarzem Generalnym ONZ (O'Brien, 2010). Warto odnotowania jest także oddanie na rzecz legalnego używania siły wojskowej. Nowozelandzcy żołnierze brali udział w wielu operacjach pokojowych ONZ (m.in. w Afganistanie, w Południowym Sudanie, w Timorze Wschodnim oraz na Wyspach Salomona) (Butcher, 2012), nie wsparli jednak „koalicji chętnych”, jaka w 2003 roku uderzyła na Irak, dołączając do wysiłku stabilizującego ten kraj dopiero po uchwaleniu stosownych rezolucji przez RB (Buchanan, 2010). Pokojowe usposobienie potwierdza Nowa Zelandia także w stosunkach bliższego i dalszego sąsiedztwa, m.in. poprzez przystąpienie w 2005 roku do *Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia* oraz włączenie się w struktury ARF i EAS. Wątpliwości nie budzi również nowozelandzkie zaangażowanie na rzecz rozwoju oraz partnerski stosunek wobec innych nacji i religii. W ramach OECD Nowa Zelandia ma jeden z najwyższych współczynników permanentnego przyływu imigrantów per capita, w tym bardzo wysoki udział zagranicznych studentów. Poza pomocą rozwojową świadczoną państwom m.in. w ramach programów hodowli zwierząt, zalesiania i wykorzystania energii geotermalnej (Seng, 2015) NZ niejednokrotnie przyjmowała także uchodźców m.in.

z Kambodży i Myanmaru (Butcher, 2012). W rezultacie jej społeczeństwo oparte na przypieczętowanym w Traktacie Waitangi pojednaniu pomiędzy ludnością tubylczą a białymi kolonizatorami staje się z dekady na dekadę coraz bardziej multikulturalne (O'Brien, 2013). Autentyczne jest także staranie o utrzymywanie stosunków, szczególnie handlowych, zarówno z tradycyjnymi partnerami, jak i najważniejszymi wschodzącymi gospodarkami. Wśród najważniejszych odbiorców nowozelandzkiego Exportu oraz dostawców Importu znajdują się: Australia, UE, USA, Chiny, Japonia, Singapur, Malezja, Tajlandia, Indonezja i Filipiny (Bano, 2010). Troskę o utrzymanie równowagi odzwierciedla także równoczesne negocjowanie dwóch ważnych umów o wolnym handlu: *Regional Comprehensive Economic Partnership* (RCEP) i *Trans-Pacific Partnership* (TPP) (Seng, 2015). Bardziej wnikliwy obserwator może dostrzec na tak kunsztownie zbudowanym wizerunku jednak pewne rysy. Terence O'Brien wypomina aktualnemu rządowi nadszarpnięcie reputacji NZ w kwestiach: opisanej wyżej energii nuklearnej, zmian klimatu (decyzja o niedopisaniu drugiego Protokołu z Kioto) oraz polityki migracyjnej i humanitarnej (decyzja, aby w ślad za Australią nie przyjmować przybywających na łodziach uchodźców) (2013).

Powyższe zachowania mogą odbić się na dotychczas spójnej w słowach i czynach narracji Nowej Zelandii oraz reputacji, jaką cieszy się ona na arenie międzynarodowej, choć ponowne powierzenie jej niestałego miejsca w Radzie Bezpieczeństwa ONZ raczej na to nie wskazuje. W oczach większości państw członkowskich ASEAN pozostaje podziwiana i doceniana za to, że będąc tak małym państwem, tak wiele na arenie międzynarodowej osiągnęła. Kojarzona z pionierskimi reformami rynkowymi i innowacyjną technologią komunikacyjną, a także, mimo znikomej populacji, z sukcesami w sporcie i sztuce (Seng, 2015), NZ słynnie z niesamowitego krajobrazu i życia płynącego w zdrowej i relaksującej atmosferze (Butcher, 2012). Narody Azji Południowo-Wschodniej z wdzięcznością wspominają jej militarną pomoc w okresie II wojny światowej oraz zimnowojennej konfrontacji (Kesavapany, 2007), długofalowe programy stypendialne i językowe (Joint Communiqué 47th ASEAN Foreign Ministers' Meeting, 2014) oraz „chętnie udzielane rady i pożyczki” (Severino, 2007, s. 31), do tego stopnia, że jak napisał Lim Jock Seng: „wielu z nas w ASEAN czuje powinowactwo z Nową Zelandią” (2015, s. 32). Nie bez znaczenia jest także dystans, jaki – w przeciwieństwie do swoich australijskich odpowiedników – nowozelandzcy politycy zdołali zachować wobec polityczno-militarnych poczynań kolejnych administracji Stanów Zjednoczonych, co uczyniło ich „mniej kontrowersyjnymi (mimo że mniej istotnymi) oraz faktycznie bardziej akceptowanymi dla państw

Południowo-Wschodniej Azji” (Richardson, 2007, s. 7). W ich percepcji w kontekście militarnym i strategicznym Nowa Zelandia jawi się jako mała potęga z ograniczonymi zdolnościami i skromnymi celami. Według zdania Drydena Springa i Zakarii Ahmada NZ czerpie swoją siłę z bycia postrzeganym jako „gracz zespołowy, szanowany ze względu na swoją neutralność oraz działanie podejmowane multilateralnie w ramach międzynarodowych for” (Spring, 2007, s. 19), państwo łagodne i niezagrażające, które posiada znaczące zasoby ludzkie oraz rząd wierny Azji Południowo-Wschodniej (Ahmad, 2007).

REPUTACJA JAKO KLUCZOWY ZASÓB

W manifeście opublikowanym w 2014 roku wprost czytamy: „Wizją Ministerstwa jest zapewnienie Nowej Zelandii przewagi na arenie międzynarodowej, a jego misją jest stworzenie warunków dla Nowej Zelandii, aby prosperowała i zaznaczyła swój ślad, jako globalny obywatel” (Ministry of Foreign Affairs and Trade, 2014, s. 6). Nowozelandzkie elity, mając świadomość ograniczonych zasobów, jakimi dysponują, skupiły swoje wysiłki na operowaniu *soft power*. Dzięki tworzonej konsekwentnie i wielopłaszczyznowo narracji strategicznej Nowej Zelandii udało się utrzymać reputację gracza zaangażowanego w globalne problemy i przestrzegającego wspólnie ustalonych reguł, „wiarygodnego i pozbawionego jakiegokolwiek politycznego bagażu” (Austin, 2007, s. 59). Wskutek prowadzenia relatywnie autonomicznej polityki i stosowania taktyki „operowania poniżej radarów wielkich potęg” (O’Brien, 2010, s. 18). NZ jest współcześnie partnerem ciepło przyjmowanym zarówno w świecie zachodnim, jak i w zyskującej na znaczeniu Azji Wschodniej. Co więcej, niekwestionowane sukcesy na polu międzynarodowej ochrony środowiska (w tym zachowania bioróżnorodności oraz populacji wielorybów), praw człowieka czy rozbrojenia (Buchanan, 2010), pokazują, że skuteczność w mniejszych inicjatywach może być lepiej odbierana niż rozmach działań zakończonych z bardziej wątpliwym powodzeniem.

Biorąc pod uwagę pozostałe składowe roli międzynarodowej, można stwierdzić, że kluczowym elementem, jaki przesądził o wyborze Nowej Zelandii na partnera strategicznego ASEAN, była działalność międzynarodowa, w tym jej skuteczność wzmocniona wydatnie dobrą reputacją. Bez wątplenia NZ „jako mały, zależny od handlu, fizycznie wrażliwy i geograficznie odizolowany reżim parlamentarny może być wzorem tego, jak małe demokracje mogą poradzić sobie

ze zmianami, jakie zaszły w międzynarodowym środowisku politycznym, ekonomicznym i bezpieczeństwa w ciągu ostatnich 20 lat” (Buchanan, 2010, s. 255).

BIBLIOGRAFIA:

- Ahmad, Z. H. (2007). New Zealand–Asean Defence Perspective. An ASEAN Viewpoint. W: *Southeast Asia–New Zealand dialogue. Towards a Closer Partnership* (14–16). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- ASEAN Secretariat. (2016). *External Relations*. Pobrane z: <http://www.asean.org/asean/external-relations/>.
- Austin, J. (2007). Summary of New Zealand–ASEAN relations. W: *Southeast Asia–New Zealand dialogue. Towards a Closer Partnership* (59–61). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Bano, S. (2010). ASEAN–New Zealand Trade Relations and Trade Potential. *Department of Economics Working Paper in Economics*, 1(10), 1–32.
- Buchanan, P. G. (2010). Lilliputian in Fluid Times: New Zealand Foreign Policy after the Cold War. *Political Science Quarterly*, 125(2), 255–279.
- Butcher, A. (2012). Students, Soldiers, Sports, Sheep and the Silver-Screen: New Zealand’s Soft Power in ASEAN and Southeast Asia. *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International & Strategic Affairs*, 34(2), 249–273.
- Capie, D. (2015). New Zealand–ASEAN: a 40-year dialogue. *New Zealand International Review*, 3–5.
- CIA. (2016). *The World Factbook*. Pobrane z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.
- De Graaf, B., Dimitriu, G., Ringsmose, J. (2015). Introduction: Shaping societies for war: strategic narratives and public opinion. W: B. De Graaf, G. Dimitriu, J. Ringsmose (red.), *Strategic Narratives, Public Opinion, and War Winning domestic support for the Afghan War*. New York: Routledge.
- Elcano Real Instituto. (2016). *Elcano Global Presence Index*. Pobrane z: <http://www.globalpresence.realinstitutoelcano.org/en/home>.
- Freedman, L. (2006). *The Transformation of Strategic Affairs*. London: Routledge.
- Joint Communiqué 47th ASEAN Foreign Ministers’ Meeting. (2014). Nay Pyi Taw, Myanmar.
- Kesavapany, K. (2007). Towards a closer partnership. W: *Southeast Asia–New Zealand dialogue. Towards a Closer Partnership* (IX–X). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Kivimäki, T. (2009). The EU–India–China Strategic Partnership and the Impact of Regional Constructs. W: B. Gaens, J. Jokela, E. Limnell (red.), *The Role of the European Union in Asia: China and India as Strategic Partners* (9–35). Farnham: Ashgate.
- Melville, A. (2009). *Political Atlas of the Modern World: An Experiment in Multidimensional Statistical Analysis of the Political Systems of Modern States*. Moskawa: MGIMO – University Press. Pobrane z: http://www.mgimo.ru/files2/y04_2011/186294/politAtlas_eng.pdf.

- Ministry of Foreign Affairs and Trade. (2010). *Statement of Intent 2010–2013*.
- Ministry of Foreign Affairs and Trade. (2012). *Statement of Intent 2012–2015*.
- Ministry of Foreign Affairs and Trade. (2013). *Statement of Intent 2013–2017*.
- Ministry of Foreign Affairs and Trade. (2014). *Statement of Intent 2014–2018*.
- Miskimmon, A., O'Loughlin, B., Roselle L. (2013). *Strategic Narratives: Communication Power and the New World Order*. New York: Routledge.
- Nye, J. (1990). Soft Power. *Foreign Policy* (80), 153–171.
- O'Brien, T. (2010). Adjusting to a changing world. *New Zealand International Review*, 18–23.
- O'Brien, T. (2013). New Zealand foreign policy: the importance of reputation. *New Zealand International Review*, 20–23.
- Pongsudhirak, T. (2015). Beyond 40 years: reframing ASEAN in New Zealand's strategic outlook. *New Zealand International Review*, 21–23.
- Richardson, M. (2007). ASEAN–New Zealand–Australia Relations. A Long-Term Perspective. W: *Southeast Asia–New Zealand dialogue. Towards a Closer Partnership* (7–10). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Roselle, L., Miskimmon, A., O'Loughlin B. (2014). Strategic Narrative: A New Means to Understand Soft Power. *Media, War & Conflict*, 7(1), 70–84.
- Sato, Y. (2011). *Lining up a Persuasive Friend: Japan's Expectations of how New Zealand can Contribute to Asian Security*. Wellington: Asia New Zealand Foundation.
- Seng, L. J. (2015). ASEAN–New Zealand political and security relations. *New Zealand International Review*, 32–35.
- Severino, R. C. (2007). ASEAN–New Zealand Dialogue. Nature, Status, Characteristics and Future Possibilities. W: *Southeast Asia–New Zealand dialogue. Towards a Closer Partnership* (31–34). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Spring, D. (2007). Trade and investment overview. A New Zealand Perspective. W: *Southeast Asia–New Zealand dialogue. Towards a Closer Partnership* (19–21). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Stockholm International Peace Research Institute. (2015). *SIPRI Military Expenditure Database*. Pobrane z: http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database.
- Tyushka, A. (2015). 'International role' perceptions and practices as a determinant of strategic partner selection. *III Ogólnopolski Kongres Politologii. Odslony Polityki*. Kraków.
- Tyushka, A. (w druku). The Concept of 'International Role' in International Relations Theory and Practice: The 'PIPP' Analytical Model and Roles Actors Play in World Politics.
- Wah, C. K. (2007). ASEAN centrality in the EAS. W: *Southeast Asia–New Zealand Dialogue. Towards a Closer Partnership* (41–45). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- World Bank. (2015). Pobrane z: <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>.
- World Bank. (2016a). Pobrane z: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>.

World Bank. (2016b). Pobrane z: <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/all/StartYear/2010/EndYear/2014/Indicator/NY-GDP-MKTP-KD-ZG>.

World Bank. (2016c). Pobrane z: <http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD/countries>.